

CZU: 398.3

Dinspre pedagogie pentru pedagogie

Axenia SAULEA,
profesor de pedagogie, grad didactic superior

Între folclor și pedagogie, se știe, există o strânsă legătură, precum există între folclor și literatură. Folclorul e școlă - singura dinaintea de apariția școlii propriu-zise, care continuă să existe ca izvor educațional și după apariția acesteia.

Relația dintre folclor și pedagogie o putem releva în două dimensiuni: valențele folclorului ca material educativ propriu-zis și ideile poporului despre educație. Nici una și nici cealaltă nu sunt teoretizate, deocamdată, într-un sistem coerent.

Folclorul ca materie educativă este selectat, prelucrat și aplicat în ansamblu pentru educația școlară. Analizând manualele școlare, mai ales cele ale ciclului primar, putem observa că autorii au ales din literatura populară acele conținuturi care corespund cel mai bine cu programele școlare. Creațiile lui V. Alecsandri, I. Creangă, P. Ispirescu au devenit, astfel, surse prețioase pentru cadrele didactice. De altfel, și activitățile extracurriculare, organizate de pedagogi cu o accentuată finalitate patriotică, nu au cum să neglijeze folclorul.

Al doilea aspect al problemei în discuție constă în existența ideilor din creațiile folclorice, idei care pot sta la baza unei concepții despre educație. Și, într-adevăr, cercetînd cu atenție procesul devenirii pedagogiei ca știință, constatăm că ea își are destule surse în cea populară.

Studiind sistemele de educație și instruire, elaborarea unei teorii moderne cu privire la educație în cadrul orelor

de istoria pedagogiei, elevii anului V de la Colegiul Pedagogic *Ion Creangă*, Bălți, au constatat că și Comenius și continuatorii săi, pînă la Herbart, au preluat din pedagogia populară conținuturi educative valabile pentru sistemele lor, conform rigorilor educative ale școlii de atunci.

Comenius a fost cel ce a încercat să determine problemele și ideile de bază ale fenomenului educativ popular. Un argument convingător sînt principiile enunțate în *Didactica Magna*, care aduc mai degrabă a proverbe. Spre exemplu, *Natura nu face nimic fără temelie sau rădăcină, Natura așează rădăcinile în adîncime, Natura pornește de la ușor la greu*. Putem lesne observa, în aceste sentințe, principiile unei concepții populare, care, în esență, se aseamănă cu principiile didacticii contemporane.

Trei probleme și-a pus omul din popor în legătură cu educația: necesitatea, posibilitatea și permanența ei, aspecte confirmate și dezvoltate mai tîrziu de știința pedagogică. Argumente elocvente sînt și unele proverbe și zicători ce exprimă ideea necesității cultivării ființei umane: *Nici pădure fără uscături, nici om fără cusur, Școala face omul om / și altoiul pomul pom, Este nevoie să tai pom / și să cioplești om*.

Alături de necesitatea educației, oglindită în concepția populară, găsim și opinii ce țin de posibilitatea ei: *Se scoate miere din orice floare, Pămîntul cît de bun / fără lucrător, sălbatic rămîne*.

Omul învață toată viața: lucrul acesta este exprimat cu

multă claritate și în proverbe care prezintă „învățarea” (adică educația) ca o acumulare fără limite a experienței vitale. Spre exemplu: *Învățătura nu are margini, Omul moare de bătrîn / și tot nu le știe toate, Viața este scurtă / învățătura – lungă*. Putem afirma cu certitudine că poporul crede ferm în necesitatea educației, o crede posibilă, adevăr exprimat și prin intermediul folclorului că omul este «apt» pentru educație pe tot parcursul vieții.

Analizând valențele educative ale folclorului, observăm, în primul rând, un optimism puternic și sănătos, care, din păcate, lipsește astăzi multor pedagogi. Tot poporul crede că pesimismul (și) în materie de educație este un nonsens.

Pătrunzînd în esența tradițiilor, obiceiurilor, datinilor neamului nostru, remarcăm tendința poporului de a educa tînăra generație conform unui model de om virtuos (om de omenie). Omenia este valoare pe care omul și-o dorește, și-o cultivă, începînd cu „școala celor șapte ani de acasă”. Anume pe această calitate complexă (morală, estetică, intelectuală) se și clădește personalitatea umană.

Aceste aspecte sînt definite de S. Stoian „fețe ale idealului educativ” popular. Acestea ar fi *La început a apărut munca* (educația în și prin muncă), *Ce e bine și ce e rău* (educația morală), *Ce e frumos, e frumos* (educație estetică), *Tare ca fierul / iute ca oțelul* (educație fizică), *Apa trece / pietrele rămîn* (educație patriotică). Aceste „fapte” constituie conținuturile educației în manualul nescris al pedagogiei populare.

Prelucrînd aceste aspecte, pedagogia școlară a pus accentul pe anumite laturi ale vieții și spiritului uman care, după cum se poate vedea, nu diferă prea mult de felul cum vede poporul educația ca fenomen și ca proces.

Studiind „fețele idealului educativ” popular și raportîndu-l la cel contemporan, elevii de la anul V, au făcut un exercițiu comparativ între conținutul educației populare și cel al educației promovat de pedagogia cultă și au remarcat că nimic nu e întîmplător. Mai mult, chiar au menționat că pedagogia „oficială” promovează, în special, educația intelectuală (lucru explicabil) pe cînd poporul întotdeauna pune accentul pe educația prin muncă, ea ocupînd prim-

planul în practica educațională. De altfel, valoarea învățării pentru omul din popor este tot o muncă: *Învățătura e grea muncă*. Cît despre educația patriotică - un timp aceasta a fost neglijată și de către școală. Pe timpuri, poporul a fost atașat mult de pămînt și de limbă. Actualmente, consideră elevii, școala ar trebui să promoveze un ideal de educație patriotică nou.

Pedagogiei populare nu-i lipsesc nici metode de educație. În educația populară se utilizează, poate mai simplificat, aproape toate metodele cu care operează școala. Spre exemplu: Arătarea lucrului (demonstrarea exemplului), sfatul (explicația), cînd este răzul căci: *Sfatul d-aia este dat / ca să fie ascultat*, întrebarea și răspunsul (conversația), aprobarea, dezaprobarea, pedeapsa. Educatorul popular folosea și ghicitorile ca metodă de instruire, experiență milenară de la care pedagogul de azi are adesea multe de învățat, or, ea este un joc colectiv sau individual ce verifică, momentan, inteligența, abilitatea și orizontul cultural al copiilor.

O încărcătură maximă educațională o constituie folclorul copiilor, care poate fi considerat, credem, un alt „învățător” reprezentativ.

Pedagogii contemporani folosesc cu măsură și bun simț întreg fondul, potențialul educativ al pedagogiei populare.

Un substanțial ajutor, în acest sens, îl acordă Biblioteca Științifică, care pune la dispoziția elevilor și profesorilor publicații în diverse limbi despre folclorul basarabean, despre pedagogia populară. Revistele de prestigiu de la noi și din România pot fi consultate în sălile de lectură și la expozițiile lunare „Intrări Recente”. Bibliotecarii utilizează cu competență și eficiență și multe alte modalități de promovare a bogatei colecții de carte: expoziții, rafturi și bibliografii tematice, lansarea și organizarea unor dezbateri în jurul documentelor din această categorie, programarea unor conferințe sau sesiuni de comunicări, inițierea de cursuri folclorice etc., lucru care sporește numărul cititorilor. Personalul didactic de la Colegiului Pedagogic *Ion Creangă* au descoperit în BȘU un fond bogat de cărți din

creația populară orală, de reviste și medii audiovizuale capabile să ne sprijine în activitatea de predare și cercetare a folclorului românesc și a pedagogiei populare.

Bibliografie:

1. *Proverbele românilor*. Ch.: Ed. Litera, 1998.
2. Robea, Mihail M.. *Proverbe, zicători, ghicitori și strigături*. București: Casa editorială Muntenia, 1999.
3. Silistraru, Nicolae. *Etnopedagogie*. Ch., 2003.
4. Vrabie, Gheorghe. *De civitate rustica*. 1998.

